

Przedmowa

*Nie czytajcie książek historycznych, a tylko biografie,
bo tam jest życie bez teorii¹.*

– Benjamin Disraeli

Książka ta opowiada o życiu, twórczości literackiej i działalności politycznej Benjamina Disraeliego, twórcy nowego konserwatyzmu i czołowego architekta brytyjskiej ekspansji imperialnej w epoce wiktoriańskiej. Disraeli był także jednym z najbardziej popularnych autorów swoich czasów. Kariera polityczna Disraeliego, która trwała w latach 1837–1880, nadal wywołuje wiele kontrowersji i prowokuje debaty wśród historyków oraz zainteresowanych czytelników, zaś jego twórczość literacka uległa niemal całkowitemu zapomnieniu.

Opisując życiową drogę Disraeliego na tle wydarzeń politycznych i społecznych epoki, szczególną uwagę skierowałem na związki między literaturą i polityką w jego biografii. W młodości był barwną postacią w londyńskich salonach, a w podeszłym wieku stał się jednym z najwybitniejszych polityków wiktoriańskiej Anglii. Chociaż wywodził się z rodziny żydowskich imigrantów, zyskał rozgłos jako ekscentryczny dandys i autor romansów. Później poświęcił się karierze politycznej, ale nadal pisał powieści i traktaty polityczne. Dokonał znaczących zmian w Partii Konserwatywnej. Jest pierwszym i, jak dotąd, jedynym premierem Wielkiej Brytanii żydowskiego pochodzenia.

Przeciwnicy Disraeliego nazywali go cynicznym awanturnikiem i politycznym szarlatanem, motywowanym pragnieniem spełnienia osobistych ambicji. Analiza jego dokonań sugeruje bardziej ostrożne wnioski. Disraeli, który głęboko wierzył w potrzebę zachowania tradycji i monarchii, posiadał czytelną zespół poglądów i zamierzeń. Wywodził je z własnej interpretacji historii oraz obserwacji życia politycznego i społecznego Anglii. Inspirował nie tylko

¹ „Read no history: nothing but biography, for that is life without theory”. Cyt. wg Benjamina Disraeli, *Contarini Fleming. A Psychological Romance*, [w:] *Contarini Fleming and The Rise of Iskander*, George Routledge and Sons, New York 1870, s. 113.

wyobrażnię polityczną przyszłych pokoleń konserwatystów, ale przyczynił się znacząco do wprowadzenia reform społecznych w Wielkiej Brytanii i do rozkwitu Imperium Brytyjskiego.

Niewielu pisarzy zostaje politykami, a jeszcze mniej polityków zajmuje się literaturą piękną. Disraeli, który stworzył powieść polityczną w Anglii, wykorzystał literaturę do wyrażania swoich poglądów i marzeń, ale jako polityk nigdy nie uległ romantyzmowi politycznemu i zawsze kierował się zasadami „Realpolitik”. Książka skupia się na ukazaniu związków między autobiograficznymi motywami w powieściach Disraeliego a kształtowaniem się jego osobowości jako celebryty, faworyta zamożnych i wpływowych kobiet, oportunistycznego polityka, kontrowersyjnego męża stanu, wytrawnego polemisty, angielskiego patrioty oraz ikony dwudziestowiecznych konserwatystów.

Publikacja nie jest adresowana w szczególny sposób do specjalistów, historyków idei i literaturoznawców. Może zainteresować każdego, kto pragnie pogłębić swoją wiedzę o Disraelim, epoce wiktoriańskiej, dziejach Imperium Brytyjskiego oraz ideach politycznych.

Wszystkie cytaty z książek Disraeliego oraz z jego publicznych wypowiedzi i korespondencji podaję we własnym przekładzie, a w przypisach zamieszczam ich oryginalne brzmienie. Podobnie postępuję z cytatami postaci historycznych. Notki biograficzne i terminologiczne w przypisach opracowałem na podstawie polskojęzycznej edycji Wikipedii oraz *Encyclopaedia Britannica* (*Britannica Online*).

Podziękowania

Napisanie książki o Disraelim było dla mnie wielkim wyzwaniem i wspinałą przygodą intelektualną. Nie zdołałbym jej ukończyć bez wsparcia i zachęty wielu życzliwych mi osób. Szczególnie serdeczne podziękowania kieruję przede wszystkim do Recenzentów – profesora zw. dr hab. Wojciecha Lipońskiego z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i dr hab. Ilony Dobosiewicz, profesor Uniwersytetu Opolskiego. Ich wnikliwa lektura manuskryptu, cenne uwagi krytyczne oraz inspirujące uwagi merytoryczne i edytorskie pomogły mi usunąć szereg uchybień zarówno merytorycznych, jak i formalnych, i przygotować bardziej udoskonaloną wersję publikacji.

Specjalne podziękowania składam pani Redaktor Monice Gruczy-Nápoles, której poprawki, uwagi i sugestie znacznie przysłużyły się tekstowi.

Osobne podziękowania kieruję do dr Danuty Romaniuk, Dyrektora Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego, która okazała mi życzliwość i pomoc w uzyskaniu grantu na publikację książki.

Dziękuję także moim studentom ze studiów podyplomowych z historii i kultury Anglii w Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego za zainteresowanie moimi wykładami, na których – być może nadmiernie – opowiadałem o Disraelim i jego epoce.

Oczywiście nie muszę szczególnie zaznaczać, że wszelkie błędy, nieścisłości i przeoczenia, które pozostały w książce, obciążają tylko mnie.